

26. 1. 2015

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Prokuristé po rekodifikaci

Prokura je tradičním institutem obchodního práva, který si v průběhu let našel v podnikatelské praxi své pevné místo. Přestože právní úprava prokury v souvislosti s rekodifikací soukromého práva zdánlivě nezaznamenala významnějších změn, přece tento institut vykazuje jisté odlišnosti oproti původní úpravě obsažené v obchodním zákoníku. V rámci tohoto příspěvku stručně představíme současnou podobu prokury a následně zaměříme naši pozornost především na odpovědnost prokuristy dle zákona o obchodních korporacích.

Rödl & Partner

Prokura v tradičním pojetí

Prokuru, jakožto zvláštní druh zmocnění ve vztazích podnikání, může udělit pouze podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku, a to pouze osobě fyzické. Udělení prokury právnické osobě zákon výslovně zakazuje. Zmocnění musí obsahovat výslovné uvedení, že se jedná o prokuru, a musí být následně zapsáno do obchodního rejstříku. Prokurista je povinen prokuru vykonávat výlučně osobně a není oprávněn výkonem prokury pověřit jinou osobu ani na ni prokuru přenést, a to ani částečně.

Rozsah oprávnění prokuristy je na rozdíl od obecného zmocnění dán zákonem a podnikatel zásadně nemá možnost ho ovlivnit. Udělením prokury totiž zmocnitel prokuristu zmocňuje k veškerým právním úkonům, k nimž dochází při provozu obchodního závodu. Podnikatel sice může prokuristu omezit v jeho oprávněních vnitřním pokynem, musí však mít stále na paměti, že takové omezení nebude mít účinky ve vztahu k třetím osobám, a to ani tehdy, pokud by bylo zveřejněno – např. v obchodním rejstříku.

Nadále se také uplatní pravidlo, že prokurista není zásadně oprávněn disponovat s nemovitostmi ani je zatěžovat. Pokud by podnikatel zamýšlel prokuristovi okruh zmocnění rozšířit i o tato právní jednání, musí to při udělení prokury výslovně uvést.

Novinky v úpravě prokury

Zákon dává nově podnikateli možnost vázat oprávnění prokuristy pouze k určitému závodu, resp. určité pobočce. Oproti původní úpravě, kdy prokura zakládala oprávnění prokuristy ke všem právním úkonům v rámci provozu podniku, se tak prokura nemusí nutně vztahovat k veškerým podnikatelským aktivitám zmocnitele, nýbrž může být oprávnění prokuristy omezeno na výslovně specifikovanou jednotku – závod.

Na rozdíl od úpravy obsažené v obchodním zákoníku nově prokura vzniká již okamžikem jejího udělení a nikoliv až zápisem do obchodního rejstříku. Povinnost zapsat prokuru do obchodního rejstříku trvá i nadále, zápisem je však vznik zmocnění pouze deklarován. Nově pověřený prokurista tak ve vztahu k třetím osobám může své zmocnění prokázat jinak a nemusí čekat na zápis své osoby do obchodního rejstříku. Došlo tak k nápravě, dle našeho názoru, velmi nekonceptní úpravy, která do jisté míry ohrožovala zájmy podnikatele, neboť mu neumožňovala pružně nahradit čerstvě

odvolaného prokuristu prokuristou novým.

V neposlední řadě občanský zákoník nově výslovně zakotvuje povinnost prokuristy vykonávat prokuru s péčí řádného hospodáře. Prokurista se tak z hlediska odpovědnosti za výkon funkce dostává do postavení obdobného členům orgánu obchodní korporace a podnikateli se otevírá možnost nárokovat po prokuristovi náhradu újmy způsobené porušením péče řádného hospodáře.

S posledně jmenovanou změnou úzce souvisí i pravidlo obsažené v zákoně o obchodních korporacích, které postavení prokuristy výrazně změnilo s ohledem na odpovědnost za výkon funkce a rizika s výkonem funkce spojená. Zákon totiž nově stanoví, že se u prokuristy použijí pravidla jednání členů orgánů korporace, pravidla o střetu zájmů a pravidla o nepřípustnosti konkurenčního jednání. Zákon dokonce výslovně stanoví, že se výše uvedená pravidla ve vztahu k prokuristovi použijí i v případě, že je zmocněn podnikatelem, jenž není obchodní korporací.

Odpovědnost prokuristy jako řádného hospodáře

Obdobně jako člen orgánu korporace je prokurista povinen v případě porušení povinnosti péče řádného hospodáře nahradit podnikateli újmu tímto vzniklou a vydat prospěch, který svým protiprávním jednáním nabyt. Není-li možné vydat nabytý prospěch, je prokurista povinen ho podnikateli nahradit v penězích.

Zákon v rámci pravidel jednání členů orgánu výslovně zakotvuje zákaz omezení odpovědnosti člena. Ačkoliv není možno jednoznačně předpovědět, jak se k otázce zákazu omezení odpovědnosti postaví soudy ve vztahu k prokuristům, není dle našeho názoru dán důvod, proč by se pravidlo nemělo na prokuristu uplatnit. Pokud by tedy mezi podnikatelem a prokuristou existovalo ujednání omezující odpovědnost, popř. pokud by podnikatel odpovědnost prokuristy omezil jednostranným prohlášením, nebude k takovému omezení přihlédnuto. Zákaz omezení odpovědnosti prokuristy má nesporně význam zejména v případech, kdy je prokurista zároveň v pracovněprávním vztahu k podnikateli. Přestože v souladu se zákoníkem práce odpovídá zaměstnanec za zaviněné porušení povinností zaměstnavateli maximálně do výše 4,5 násobku průměrného výdělku, kloníme se k závěru, že daný strop působí pouze uvnitř pracovněprávního vztahu a nelze jej vztáhnout na odpovědnost prokuristy za výkon jeho funkce. Bez ohledu na existenci daného omezení proto bude prokurista za porušení povinností při výkonu funkce odpovídat neomezeně.

I na případ prokuristy je nutno vztáhnout zákonné pravidlo o obrácení důkazního břemene ve prospěch podnikatele. Je proto na prokuristovi, aby v případě soudního sporu o porušení povinnosti péče řádného hospodáře prokázal, že danou povinnost neporušil. Soud má však možnost v závislosti na konkrétních okolnostech případu rozhodnout, že přenesení odpovědnosti za důkazní břemeno nelze na prokuristovi spravedlivě požadovat, a dané pravidlo tak neaplikovat.

Při posuzování naplnění požadavku péče řádného hospodáře je dle zákona nutno zohlednit kritérium rozumně pečlivé osoby. Podnikatel, resp. soud či rozhodce, by tak měli přihlédnout k tomu, zda prokurista při výkonu své funkce vynaložil péči, kterou by vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení. Pokud se prokurista pohyboval ve výše uvedeném rámci, není možno jeho jednání považovat za porušení právní povinnosti péče řádného hospodáře.

Nejpodstatnější kritérium pro posuzování odpovědnosti člena orgánu korporace – a v našem případě i prokuristy – představuje tzv. *pravidlo podnikatelského úsudku*, neboli *Business judgement rule*. Pokud prokurista při podnikatelském rozhodování jednal loajálně vůči podnikateli a byl v dobré víře, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu podnikatele, je jeho odpovědnost za újmu vzniklou podnikateli v důsledku takového jednání vyloučena. Dané pravidlo si klade za cíl motivovat prokuristy k podnikatelskému rozhodování, které může být do jisté míry riskantní. Prokuristé by totiž

mohli být zastrašeni hrozbou odpovědnosti za újmu, a v důsledku toho by mohli začít přistupovat k až alibistické opatrnosti namísto zdravého riskování. Samotná činnost v podnikatelském prostředí, které je ze své podstaty prostředím soutěžním, s sebou přináší jistou míru přirozeného rizika a příklon k přílišné opatrnosti podnikatelskému prostředí neprospívá. Proto je dle našeho názoru důležité, aby prokuristé měli jistotu, že nebudou podnikatelem postihováni za každý krok, který nepřinesl společnosti předpokládaný zisk.

Střet zájmů prokuristy a podnikatele

Jak již bylo uvedeno výše, uplatní se i v případě prokuristy zákonná pravidla o střetu zájmu. Proto je prokurista povinen informovat podnikatele v okamžiku, kdy se dozví o možném střetu jeho zájmu se zájmem podnikatele (např. zamýšlí-li uzavřít smlouvu se společností, v níž figuruje osoba prokuristovi blízká). V případě záměru prokuristy uzavřít smlouvu s podnikatelem je prokurista povinen toto oznámit kontrolnímu orgánu, a není-li, pak nejvyššímu orgánu podnikatele. Informační povinnost se však nevztahuje na smlouvy, k jejichž uzavírání dochází v běžném obchodním styku.

Nepřípustnost konkurence prokuristy

O zákazu konkurence nelze ve vztahu k prokuristům hovořit obecně, protože úprava konkurence závisí na právní formě obchodní korporace (podnikatele). Jako příklad lze uvést prokuristu společnosti s ručením omezením, na něhož se vztahuje zákaz konkurence v rozsahu obdobném jako v případě jednatele společnosti. Prokurista tak bez svolení všech společníků korporace např. nesmí podnikat ve shodném předmětu činnosti nebo podnikání, být statutárním orgánem jiné právnické osoby se shodným předmětem činnosti nebo podnikání atd.

Závěr

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že se nová právní úprava prokury v občanském zákoníku nijak zásadně neliší od úpravy minulé, není tomu tak. Postavení prokuristy se výrazně změnilo s ohledem na zakotvení povinnosti péče řádného hospodáře a na ni navazující ustanovení zákona o obchodních korporacích upravující postavení prokuristy. Při úvahách o přijetí funkce prokuristy proto doporučujeme mít stále na paměti odpovědnost, možná rizika a podnikatelská omezení, která s sebou výkon funkce nově přináší.

Mgr. Robert Divisek,
advokát

Mgr. Nela Zelenková,
advokátní koncipientka

[Rödl & Partner, advokáti, v.o.s.](#)

Platnéřská 2

110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 163 111

Fax: +420 236 163 799

e-mail: prag@roedl.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)